

Z e s ł a n i e c

PISMO RADY NAUKOWEJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO
NR 71 ZWIĄZKU SYBIRAKÓW ROK 2017

Spis treści

- **Albin Głowacki**
*Na pomoc zesańczej edukacji.....*3
- **Wojciech Marciniak**
*Problem repatriacji polskich zesańców z ZSRR w stosunkach polsko-radzieckich w latach 1944-1947.....*31
- **Andrzej Niedziela**
*Powrót z Mandżurii w 1921 roku przez morza i oceany do Ojczyzny.....*49
- **Joanna Arvaniti**
Polskie drogi do niepodległości 65
- **Dobromiła Teresa Bystrzycka**
*Przeszłość w pamięci ukryta.....*83
- **Elżbieta Smułkowa**
*W stepach północnego Kaukazu. Bałka, czyli parów.....*95
- RELACJE Z ZESŁANIA**
- **Bronisława Bejda i Waław Borkowski**
*Ważniejsze epizody z pięcioletniego pobytu rodziny Borkowskich na „niełudzkiej ziemi”.....*101
- **Franciszek Staniul**
*Z gimnazjum do łagrów.....*104
- KRONIKA**
- **Monika Szarejko**
Operacja polska” NKWD 1937-1938 – wystawa czasowa Muzeum Pamięci Sybiru 117
- *Z życia Muzeum Katyńskiego – Oddziału Martyrologicznego Muzeum Wojska Polskiego.....*123

Od redakcji

Podobnie jak poprzednie numery naszego pisma także i ten stanowi powrót do relacji polsko-syberyjskich Z publikowanych artykułów wyłania się obraz życia i przykrych doświadczeń zesańców – głodu, poniżania czy śmierci, nasuwający także szersze refleksje z tym związane. Tak się złożyło, że ja też byłem zesańcem zmagającym się z losem łagienika, i to właśnie przekonuje mnie o konieczności wielostronnych badań dotyczących deportacji Polaków na Syberię.

Istniejący ponad dwadzieścia lat „Zesłaniec” posiada w swych rejestrach bibliograficznych wiele tekstów ukazujących różnorodność naszych losów na Syberii, a także problemy polskiego dziedzictwa naukowego i gospodarczego za Uralem w XIX oraz w początkach XX wieku.

Niezwykle ważne jest zatem pielęgnowanie pamięci o tym i przypominanie go współczesnym pokoleniom rodaków. Dla pełniejszego obrazu tych zasług istotne znaczenia ma współpraca z autorami rosyjskimi, których artykuły oparte na dokumentach z syberyjskich archiwów wzbogacają tę faktografię oraz inspirują do szczegółowych badań. Trzeba też pamiętać, że problem związków polsko-syberyjskich należał do niechcianych w historiografii radzieckiej, obecnie natomiast coraz częściej podejmowany jest przez badaczy rosyjskich i przyczynia się do poznania osiągnięć Polaków w dziedzinie nauki, gospodarki i kultury na Syberii.

Zgodnie z przyjętym przed laty projektem edytorskim „Zesłańca”, jest on konsekwentnie realizowany. Publikowane teksty dotyczą polskiego dziedzictwa na

REGAŁ Z KSIĄŻKAMI

• *Pamiętnik Emila Dybowskiego*, oprac. Anna Brus, seria: *Kresy w polskich pamiętnikach i listach (1795-1918)*, Warszawa 2017, s. 182.

(Małgorzata Dziura).....129

• *Tak było... Sybiracy*, tom 15 – *Syberyjskie szlaki polskich zesłańców 1940-1946*, Kraków 2015, s. 260 i tom 16 – *Oni przetrwali*, Kraków 2016, s. 292.

(Antoni Kuczyński).....131

Na okładce: Strona tytułowa książki: A. Głowackiego, *Na pomoc zesłańczej edukacji*, Łódź 2017. (s. 1); plansza tytułowa wystawy „Operacja Polska” NKWD 1937-1938, przygotowanej przez Muzeum Pamięci Sybiru (s. 4).

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Syberii, relacji zesłańczych, zagadnień kulturowych, dziejów Kościoła katolickiego, badań etnograficznych, V Syberyjskiej Dywizji, budowy kolei transsyberyjskiej, kwestii etnicznych itp., a ich autorzy pochodzą z różnych krajowych ośrodków akademickich, coraz częściej też z Federacji Rosyjskiej, zwłaszcza z jej syberyjskich regionów.

Podobnie jak w poprzednich numerach także i w tym są artykuły o tematyce historyczno-kulturowej, relacje z zesłania, recenzje oraz kronika informująca o konferencjach naukowych oraz powstającym w Białymstoku Muzeum Zesłańców Sybiru. Dziękuję zespołowi redakcyjnemu za edytorski trud, zaś Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie za finansowe wspieranie naszego kwartalnika.

Wiesław Krawczyński
Przewodniczący Rady Naukowej
Zarządu Głównego Związku Sybiraków

Projekt współfinansowany w ramach sprawowania opieki
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nad Polonią i Polakami za granicą

Wydawca: Zarząd Główny Związku Sybiraków, ul. Mazowiecka 12; 00-048 Warszawa, tel. 22/827 93 71. **Redakcja:** A. Dobroński, A. Dzienkiewicz, W. Krawczyński, A. Kuczyński (red. nac.), A. Milewska-Młynik; **Sekretarz redakcji:** M. B. Kuczyńska. **Wykonawca:** Skład, druk i oprawa – QUAESTIO Przemysław Włodarczyk. **Copyright nazwy:** „Zesłaniec” by A. Kuczyński. **Adres redakcji:** ul. Bystrzycka 61/3; 54-215 Wrocław.